

Desirable local community: A Strategy to Resist the Sale of Rural land to Strangers

Mehradad Tavakolirad¹

1. Department of Social Sciences, Faculty of Law and Social Sciences, Payame Noor University, Tehran, Iran.
Email: m_tavakolirad@pnu.ac.ir

Article Info	ABSTRACT
<p>Article type: Research Article</p> <p>Article history: Received: 15 June 2025 Received in revised form: 31 July 2025 Accepted: 19 August 2025 Published online: 1 April 2026</p> <p>Keywords: Desirable local community; Resistance to land sales to Outsiders; Thematic Analysis; Villagers</p>	<p>In recent years, for various reasons, the sale of prime rural land to non-village residents, commonly referred to as outsiders, has become widespread. This process has led to the division of rural land ownership between villagers and outsiders, resulting in villages facing a variety of challenges. The aim of this study is to introduce villages that are resistant to land sales to outsiders and to examine how their strategies for preserving village land are formed. The research approach adopted in this study is qualitative, and the collected data were analyzed using the thematic analysis method. Research participants were selected through purposive and theoretical sampling. Based on this approach, open and semi-structured interviews were conducted with 32 residents of the villages of Gaskareh, Kochichal, and Kandehsar, located in the Sardar Jangal District of Fouman County in Gilan Province. The findings of this study indicate the existence of a desirable local community among the villages under study. This community is formed and strengthened through five key components: territorial belonging and dependence, spontaneous local social management, strengthening of intra-group social capital, preservation of the village's cultural identity, and harmonious communal life. The desirable local community has produced various consequences in the villages studied, the most significant of which is collective action to prevent the sale of land to outsiders. By creating strong dependency relationships and a constructive communication network, this community has been able to pave the way for a strategy of resistance against land sales to outsiders through three main components: the development of a land preservation culture, learning from experiences of rural land sales to outsiders in other villages, and prioritizing land sales to fellow villagers. Through these mechanisms, the community has largely succeeded in preventing the acquisition of rural land by outsiders.</p>

Cite this article: Tavakolirad, M. (2026). Desirable local community: A Strategy to Resist the Sale of Rural land to Strangers. *Social Studies and Research in Iran*, 15(1):95-113. <https://doi.org/10.22059/jisr.2025.397346.1631>

Author(s) retain the copyright.

Publisher: University of Tehran Press

DOI: <https://doi.org/10.22059/jisr.2025.397346.1631>

Introduction

The sale of land by villagers has had numerous effects on rural society. One of the most important of these effects is the transformation of the land ownership system in villages and the division of rural lands between indigenous and non-indigenous groups, which has generated many conflicts within rural communities. This is because these groups have different perceptions and goals regarding life in the village. Non-indigenous people often consider the village a place for recreation and leisure, whereas villagers view it as a space for work and livelihood. Therefore, non-native landowners do not pursue the interests and goals of villagers, which sometimes causes rural society to become an arena of confrontation and the emergence of complex conflicts that can severely affect the nature and survival of that society. Serious efforts should be made to preserve and sustain villages as historical heritage sites and important economic resources. To achieve this goal, the most accessible measure is to utilize the capacities and resources available within rural communities. In fact, each local community possesses a unique set of skills and capacities for its own development that can be employed in various ways. Among the numerous villages in the northern provinces, almost all of which have undergone fundamental functional changes due to land sales, the three villages studied have spontaneously resisted the invasion of outsiders seeking to purchase land by strengthening their local community and developing appropriate strategies. In these villages, due to the strong sense of cooperation and belonging among residents, land preservation and the prevention of changes in rural land ownership by non-natives have been controlled to an acceptable level. Accordingly, this study was conducted to examine how these villages have been protected against the seductive pressure of land purchases by outsiders. This objective raises the following questions: Why is the purchase of valuable land by non-natives minimal in these villages? How

do villagers manage to preserve their land despite economic limitations and the high monetary value of land? What local capacities have led to land preservation in these villages? What possible consequences does this capacity produce? Overall, this research seeks to provide a successful model for preserving the nature of rural communities and preventing the sale of high-quality rural land.

Method

In order to achieve the research objectives based on the perspectives of human actors, this study adopted a qualitative approach and employed thematic analysis as the qualitative strategy for data collection and analysis. The research tools included open and semi-structured interviews as well as observation. The research participants consisted of permanent and non-permanent residents of the three neighboring villages of Kasgareh, Kochichal, and Kandehsar, located in the Sardar Jangal District of Fouman County in Guilan Province. Participants were selected using purposive and theoretical sampling methods. Lived experiences and direct encounters with the phenomenon of land sales were considered the main focus of the interview questions. Through simultaneous analysis of the interview data, theoretical saturation was almost achieved after conducting 32 interviews.

Findings

The findings of this study revealed the existence of a desirable local community in the villages under study, which is formed and strengthened through five interconnected components: territorial belonging and land attachment, spontaneous local social management, strengthening of intra-group social capital, preservation of rural cultural identity, and harmonious collective living. The desirable local community has produced various outcomes in the studied villages, the most prominent of which is collective action aimed at preventing the sale of land to outsiders. By creating strong

attachment and a constructive communication network, this community has laid the groundwork for a strategy of resistance to land sales through three components: promoting a land preservation culture, learning from experiences of rural land sales to outsiders in other villages, and prioritizing land sales to local residents. Through these mechanisms, the community has largely prevented the appropriation of rural lands by non-native individuals.

Discussion

By creating strong social networks and maintaining constructive relationships among all village members, along with fostering a strong sense of belonging to their village, residents in the studied communities are inclined toward collective actions to preserve the nature of the village. One manifestation of this collective action is the prevention of changes in land ownership and the acquisition of rural lands by non-native actors. In fact, the existence of positive feelings toward land among villagers, along with the reinforcement of these feelings in an almost universal manner across all residents regardless of differences in gender, age, education, or income, has led to widespread cooperation and public participation in improving their living environment. In the three

villages studied, residents have been able to create strong capacities for local development by involving all villagers and even engaging non-residents and temporary or non-permanent residents. These capacities are being appropriately utilized to protect rural lands. To reduce the damage caused by changes in rural life, it is essential to rely on the solutions and experiences of villagers themselves. In this regard, the studied villages clearly demonstrate that through public participation and the creation of a desirable local community, it is possible to preserve valuable rural lands without government intervention or formal legal mechanisms.

Acknowledgements: This article is an independent scholarly work. I would like to express my sincere gratitude to the reviewers, the editorial board members, the esteemed editor-in-chief, and the deputy editor of the *Journal of Social Studies and Research* for their valuable contributions.

Conflict of Interest: According to the author's statement, there is no conflict of interest in this article.

اجتماع محلی مطلوب:

راهبرد مقاومت در برابر فروش زمین‌های روستایی به غریبه‌ها

مهرداد توکلی‌راد^۱۱. گروه علوم اجتماعی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. رایانامه: m_tavakolirad@pnu.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	در سال‌های اخیر به دلایل مختلف، فروش زمین‌های مرغوب روستایی به غیربومی یا غریبه‌ها در روستاها رواج یافته است. این امر سبب شده مالکیت اراضی روستایی بین غریبه‌ها و روستاییان تقسیم شود و روستاها با چالش‌های گوناگونی روبه‌رو شوند. هدف این مطالعه آن است که با معرفی روستاهای مقاوم در برابر فروش زمین به غریبه‌ها چگونگی شکل‌گیری راهبردهای آنان برای حفظ زمین بررسی شود.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۳/۲۶	رویکرد پژوهشی این مطالعه کیفی است که به شیوه تحلیل مضمون، اطلاعات گردآوری‌شده آن تجزیه و تحلیل می‌شود. مشارکت‌کنندگان به دو شکل نمونه‌گیری هدفمند و نظری انتخاب شدند. براین اساس با ۳۲ نفر از اهالی روستاهای گسکره، کوچیچال و کنده‌سر بخش سردار جنگل شهرستان فومن در استان گیلان مصاحبه‌ها و نیمه‌ساختارمند صورت گرفت.
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۵/۱۰	یافته‌های این مطالعه وجود یک اجتماع محلی مطلوب را در بین روستاهای مورد نظر نشان داد که از طریق مؤلفه‌های پنج‌گانه تعلق داشتن و وابستگی سرزمینی، مدیریت اجتماعی محلی خودجوش، تقویت سرمایه اجتماعی درون‌گروهی، حفظ هویت فرهنگی روستا و زیست جمعی هماهنگ، تنظیم و تقویت می‌شوند.
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۵/۲۹	اجتماع محلی مطلوب پیامدهای مختلفی در روستاهای مورد مطالعه بر جای گذاشته که بارزترین آن‌ها، اقدام جمعی برای جلوگیری از فروش زمین به غریبه‌ها است. این اجتماع به‌وسیله سه مؤلفه فرهنگ‌سازی حفظ زمین، تجربه فروش زمین‌های روستایی به غریبه‌ها در روستاهای دیگر و اولویت فروش زمین به هم‌محله‌ای‌ها و با ایجاد وابستگی شدید و شبکه ارتباطی سازنده توانسته زمینه‌ساز راهبرد مقاومت در برابر فروش زمین به غریبه‌ها شود و تا حدود زیادی از تصاحب زمین‌های روستایی توسط غریبه‌ها جلوگیری کند.
تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۱/۲۵	
کلیدواژه‌ها:	
اجتماع محلی مطلوب، تحلیل مضمون، روستاییان، غریبه‌ها، مقاومت در برابر فروش زمین.	

استناد: توکلی‌راد، مهرداد (۱۴۰۵). اجتماع محلی مطلوب: راهبرد مقاومت در برابر فروش زمین‌های روستایی به غریبه‌ها. *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*,<https://doi.org/10.22059/jirs.2025.397346.1631>. ۱۱۳-۹۵: (۱)۱۵

نویسنده(گان) حق نشر را حفظ می‌کنند.

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

DOI: <https://doi.org/10.22059/jirs.2025.397346.1631>

۱. مقدمه و طرح مسئله

فروش زمین توسط روستاییان آثار مختلفی در جامعه روستایی بر جای گذشته است. یکی از مهم‌ترین این آثار دگرگونی نظام مالکیت زمین در روستا و تقسیم اراضی روستایی بین دو قشر بومی و غیربومی است که مولد کشمکش‌های زیادی در جامعه روستایی شده است؛ چرا که آنان نظام ادراکی و نیز اهداف متفاوتی با هم در قبال زندگی در روستا دارند. غریبه‌ها روستا را محلی برای تفریح و گذاران فراغت می‌دانند، اما روستاییان آن را فضایی برای کار و تلاش می‌انگارند. از این‌رو غیربومی‌ها منافع و اهداف روستاییان را دنبال نمی‌کنند که همین امر موجب می‌شود گاهی فضای روستا به محیطی برای تقابل تبدیل شود (مارسدن^۱، ۲۰۰۲: ۵۰۸).

گسترش تقابل‌ها و بروز تعارض‌های پیچیده در بین بومیان و غیربومی‌ها در روستاها به شدت موجودیت و بقای آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد. حفظ و ماندگاری روستاها به عنوان میراث تاریخی و همچنین یک منبع اقتصادی مهم امری ضروری است. برای رسیدن به این هدف، مؤثرترین اقدام، بهره‌گیری از راهبردهای خودجوش و درون‌زا در جوامع روستایی است. به عبارت دیگر، برای کم‌رنگ کردن حضور غریبه‌ها و جلوگیری از فروش زمین‌های روستایی باید از قابلیت اجتماع محلی آنان برای مقابله با چالش‌های روستایی استفاده کرد. اجتماع محلی، صرفاً شکلی از همکاری، یکپارچگی یا اعتماد بین اعضای آن نیست، بلکه هر اجتماع محلی به شکلی درگیر مناسبات خود ویژه‌ای است که نسبتی با واقعیات و منافع اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی دارد که از منطق خاصی پیروی می‌کند (عنبری و ولی‌نسب، ۱۳۹۷: ۱۴).

در میان انبوه روستاهایی که در استان‌های شمالی وجود دارد، تقریباً بسیاری از آن‌ها با فروش زمین به غیربومی‌ها دچار تغییرات کارکردی اساسی شده‌اند، اما سه روستای متصل به هم گسکره، کوچیچال و کنده‌سر در بخش سردار جنگل شهرستان فومن در استان گیلان، با تقویت اجتماع محلی، اقدام‌های خلاقانه‌ای در برابر تمایل غریبه‌ها برای خرید زمین‌هایشان داشته‌اند. در این روستاها به دلیل حس تعلق مکانی شدید، عدم تغییر نظام مالکیت اراضی روستایی به شکل طبیعی، منحصربه‌فرد و درون پایه تقریباً نهادینه شده است. با گشت‌وگذاری سطحی در این روستاها می‌توان مشاهده کرد که این روستاها علی‌رغم داشتن محیط و چشم‌انداز طبیعی دلنواز، به دلیل برخورداری از اجتماع محلی منحصربه‌فرد، کمترین خانه‌های دوم ساخته شده توسط غریبه‌ها را دارند.

براین اساس این تحقیق با این هدف صورت گرفت که به شناسایی مؤلفه‌های مؤثر در اجتماع محلی روستاهای مورد نظر بپردازد تا نقش آن‌ها را در برابر هجوم اغواکننده خرید زمین توسط غریبه‌ها مطالعه کند. این هدف این سؤالات را به ذهن متبادر می‌کند: چرا در این روستاها خرید زمین‌های مستعد توسط افراد غیربومی کمتر مشاهده می‌شود؟ چگونه روستاییان با وجود محدودیت‌های زندگی اقتصادی در روستا و ارزش بالای زمین‌های خود به حفظ آن مبادرت می‌ورزند؟ کدام ظرفیت محلی بین افراد بومی موجب حفظ زمین در این روستاها شده است؟ این ظرفیت محلی احتمالی چگونه روستاهایشان را در برابر فروش زمین به غریبه‌ها مقاوم می‌سازد؟ به‌طور کلی این پژوهش با پاسخ به این سؤالات به دنبال آن است که الگوی موفق برای جلوگیری از فروش زمین‌های مرغوب روستایی ارائه دهد.

۲. پیشینه تجربی

فروش زمین و تغییر مالکیت اراضی روستایی در مطالعات داخلی به اشکال مختلف مطالعه شده است؛ برای نمونه رحمانی چوکامی و همکاران (۱۳۹۹) در نتایج تحقیق خود عواملی نظیر ارزش زمین و عدم توجیه اقتصادی حفظ زمین برای تولید، برخورداری از مزیت

نسبی، سیاست‌ها و سرمایه‌گذاری‌های دولت را در این زمینه مؤثر دانسته‌اند. تغییر نظام مالکیتی در روستاها و تصاحب زمین‌ها توسط غیربومی‌ها، موجب ظهور مالکان غیرمحملی در روستا می‌شود که آنان را معمولاً صاحبان خانه دوم می‌کنند. اشرتی‌مهرجردی و همکاران (۱۳۹۵) در بررسی‌های خود نتیجه گرفتند که گسترش خانه‌های دوم سبب بروز تشنج، اختلاف و درگیری بر سر مالکیت زمین و ساخت‌وسازها، رواج فرهنگ مدگرایی، مصرف‌گرایی، بالارفتن قیمت زمین و تغییر کاربری اراضی، گسست اجتماعی و نابودی آداب‌ورسوم روستاها شده است. همین‌طور براساس پژوهش توکلی‌راد (۱۴۰۰) ساخت ویلاهای مجلل و حضور غریبه‌ها در روستا سبب بروز احساسات ناخوشایند و دوگانه‌شدن الگوی زیست روستایی در بین روستاییان شده است. گسترش افسارگسیخته خانه‌های دوم، آسیب‌های زیادی در ماهیت روستاها به وجود آورده است؛ بنابراین برای بالابردن انگیزش روستاییان در حفظ روستاها باید به توسعه مبتنی بر اجتماع محلی توجه کرد. در همین راستا یافته‌های عنبری و ولی‌نسب (۱۳۹۷) نشان داد توسعه مبتنی بر اجتماع محلی ارتباط مستقیمی با میزان قوت یا ضعف جمع‌گرایی یا گروه‌گرایی دارد. همچنین منطری و فیروزآبادی (۱۳۹۹) در مطالعه خود تأکید کردند که توسعه اجتماع‌محور تحت تأثیر پتانسیل‌های طبیعی و فرهنگی جامعه روستایی شکل می‌گیرد. البته لازمه این نوع توسعه، وجود تعاملات و روابط مناسب اجتماعی محله‌ای مطلوب در روستاها است که قادری و شرف‌خانی (۱۳۹۹) با اشاره به این موضوع توضیح دادند که اجتماعات محلی تابع بسترها و الزاماتی است که به نظر می‌رسد بی‌توجهی به آن‌ها نتایج قابل‌توجهی را برای توسعه مبتنی بر اجتماع محلی به بار نخواهد آورد. یکی از این الزامات، تقویت احساس دلبستگی به مکان است. این احساس براساس نتایج مطالعه قربانی و همکاران (۱۳۹۷) موجب تقویت فرهنگ و هویت محلی، پایداری سکونت در نواحی روستایی، افزایش مشارکت و سرمایه اجتماعی در جامعه روستایی می‌شود. همچنین طبق تحقیق مرادخانی و حسنی (۱۴۰۱) موجب بالارفتن احساس مسئولیت‌پذیری افراد محلی به سرزمین خود می‌شود و نیز برحسب مطالعه رستمعلی‌زاده و نعمتی (۱۳۹۴) عامل ایجاد محیط‌های باکیفیت و افزایش رضایت از زندگی روستایی خواهد بود. درنهایت تقویت بهزیستی در کنار تزیید حس تعلق به مکان در جامعه روستایی بستر را برای شکل‌دهی روستای یا اجتماع محلی خوب فراهم خواهد کرد. پژوهش رستمعلی‌زاده و ایمانی‌جاجرمی (۱۳۹۵) اجتماع محلی مطلوب یا روستای خوب را دارای ویژگی‌هایی نظیر اجتماعی سرزنده و سالم، اقتصاد پویا و کشاورزی پررونق، امکانات و خدمات مناسب و جوابگوی نیازهای مردم و محیطی جذاب و دلپسند برای زندگی عنوان می‌دارد که با مشارکت همه‌جانبه روستاییان در توسعه محلی پدیدار می‌شود.

با توجه به اهداف تحقیق، مطالعات خارجی مختلفی صورت گرفته است؛ برای نمونه وپسالاتین و پیتکانین^۱ (۲۰۱۰) نشان دادند رشد خانه‌های دوم سبب می‌شود افراد غیربومی نیز سهمی در مالکیت زمین روستایی داشته باشند؛ بنابراین تعارض منافع بین روستاییان و صاحبان خانه دوم حتمی است. همچنین بنا به نتایج فارستاد و فدریک‌رای^۲ (۲۰۱۱) و کندو و همکاران^۳ (۲۰۱۲) اصرار افراد غیربومی به الگوی زندگی متفاوت می‌تواند تقابل‌های پیش‌بینی‌شده‌ای در روستاها ایجاد کند. تداوم چنین وضعیتی در روستا برحسب تحقیق گالنت^۴ (۲۰۱۵) زمینه‌ساز تحول در بافت اجتماعی روستایی خواهد شد. جلینگ^۵ و همکاران (۲۰۱۷) دریافتند که ضعیف‌بودن حس به مکان در میان غریبه‌های مالک زمین نسبت به بومی‌های روستایی به‌شدت بر موجودیت روستا و رضایت ساکنان محلی تأثیر می‌گذارد. دلبستگی به مکان آثار متعددی در جامعه روستایی دارد؛ به‌طوری‌که کیان^۶ (۲۰۱۱) در بررسی‌های خود اشاره

1. Vepsäläinen & Pitkänen
2. Fredrik Rye
3. Kondo
4. Gallent
5. Gieling
6. Qian

کرد که تعلق به مکان سبب وابستگی مکانی می‌شود و زمینه تعاملات کاربردی و هدف‌گرایانه را فراهم می‌آورد. همین‌طور براساس مطالعه سوینی^۱ و همکاران (۲۰۱۲) عوامل و احساسات اجتماعی می‌تواند در افزایش حس تعلق اجتماعی به مکان و حفظ و نگهداشت آن مؤثر باشد. افزایش حس تعلق اجتماعی به مکان برحسب آنچه دالاگو^۲ و همکاران (۲۰۰۹) در بررسی‌های خود به آن تأکید داشتند، سبب تقویت سرمایه اجتماعی، بهبود مشارکت‌های جمعی و مدیریت صحیح منابع در اقدامات مؤثر بر توسعه محلی می‌شود. به سخن دیگر و بنا بر پژوهش چاریس و لاورنس^۳ (۲۰۱۶) احساس تعلق مکانی در ارتقای کیفیت زیست‌شهروندان و توانمندی روانی افراد تأثیرگذار است؛ به طوری که سبب می‌شود خانوارهای روستایی در مشکلات جامعه روستایی مشارکت داشته باشند. همچنین زمینه‌ساز تقویت مشارکت همه‌جانبه روستاییان و اتخاذ رویکرد توسعه مبتنی بر اجتماع محلی است. برای رسیدن به این هدف در جامعه روستایی، لویکا^۴ (۲۰۰۵) فعال کردن مردم محلی را از دو مسیر پیشنهاد می‌کند: یکی تعلق مکانی و فعالیت‌های اجتماعی از طریق سرمایه اجتماعی محلی و دوم، مسیر فرهنگی متشکل از سرمایه فرهنگی و علاقه به ریشه‌ها و هویت‌های مشترک. در این میان آن‌گونه که سونگ و سوپرامانین^۵ (۲۰۱۹) اظهار کردند، سیاست‌های دلبستگی مکانی که بر ارتقای ارتباطات اجتماعی بین ساکنان شهری با محل سکونتشان تمرکز دارند، بیشترین تأثیر را خواهند داشت. در جدول ۱ مروری بر پیشینه تجربی مطالعات داخلی و خارجی آمده است که می‌تواند در دستیابی به اهداف تحقیق مؤثر باشد.

جدول ۱. مروری بر پیشینه تجربی

دلایل فروش زمین	آثار فروش زمین به غریبه‌ها
نبود برنامه‌ریزی مناسب، تنگناهای اجتماعی-اقتصادی روستائیان، مزیت‌های نسبی اراضی روستایی، عدم توجه حفظ زمین برای تولید، سیاست‌ها و سرمایه‌گذاری‌های دولت، نبود قانون یا اعمال نکردن سازوکارهای قانونی بازدارنده	تغییر نظام مالکیت روستایی، بروز تشنج بر سر مالکیت زمین و ساخت‌وسازها، رواج فرهنگ شهری، اختلال در بازار زمین و تغییر کاربری اراضی، تغییر ماهیت و بافت اجتماعی و فرهنگی روستایی، به‌وجود آمدن زیست‌دوگانه، بروز تعارض منافع، شکل‌گیری احساسات ناخوشایند، ضعیف‌بودن حس تعلق به مکان در بین غیربومی‌ها
راهکار مؤثر بر جلوگیری از تغییر نظام مالکیت اراضی روستایی	
 تأکید بر توسعه مبتنی بر اجتماع محلی	
یکی از الزامات و بسترهای لازم برای توسعه مبتنی بر اجتماع محلی، احساس دلبستگی به مکان است.	
پیامدهای تقویت احساس دلبستگی به مکان در بین روستاییان	
	
جمع‌گرایی، حفظ سنت‌ها، تقویت فرهنگ و هویت محلی، پایداری سکونت در نواحی روستایی، افزایش مشارکت و سرمایه اجتماعی، تقویت احساس مسئولیت‌پذیری، اشتیاق فراوان به سرمایه‌گذاری و بهبود امور جامعه روستایی، تلاش برای حفظ موجودیت روستا، افزایش حس تعلق اجتماعی و تقویت ارتباطات اجتماعی سازنده در روستا، خلق محیط باکیفیت و کوشش در جهت افزایش رضایتمندی زندگی روستایی، شکل‌گیری روستای خوب یا مطلوب	

1. Soini
2. Dallago
3. Charis & Lawrence
4. Lewicka
5. Song & Soopramanien

۳. تأملات مفهومی و نظری

اتخاذ رویکرد کیفی و اکتشافی-استقرایی موجب شد در این مطالعه از چارچوب نظری خاصی استفاده نشود. البته برای قوام بخشی به فرایند روابط بین مضامین به دست آمده به یقین تأملات مفهومی و نظری می تواند بسیار کارساز باشد. به طور کلی به نظر می رسد مفهوم اجتماع و ابعاد مختلف آن و نیز دو نظریه احساس دلبستگی به مکان و توسعه مبتنی بر اجتماع محلی می تواند در عمق بخشی به این تحقیق مؤثر باشد.

در باره مفهوم اجتماع به طور کلی تعریف جامع و روشنی در بین اندیشمندان در حوزه های مختلف وجود ندارد. اما جامعه شناسان به مفهوم اجتماع زیاد پرداخته اند. متداول ترین تعریف از اجتماع را فردیناند تونیس^۱ از تقابل مفهوم اجتماع و جامعه در جامعه سنتی و صنعتی و مقایسه بین گمیشافت^۲ (اجتماع) و گزلسافت^۳ (جامعه) ارائه داده است. او اجتماع را از ویژگی های جامع پیش از صنعتی شدن می انگارد و باور دارد که هرگونه زیست اجتماعی که بر پایه آشنایی، انس و آرامش بخشی و نیز عاطفی و انحصاری باشد به اجتماع تعلق دارد. او تأکید می کند که اجتماع از ریشه های خانوادگی، محلی، مکانی، شغلی یا عقیدتی مشترک اعضای آن نشئت می گیرد که مبتنی بر وحدت و اشتراک است و موجب حس تعلق می شود. این حس تعلق مشترک، وابستگی متقابل و پایداری روابط اجتماعی را در اجتماع ایجاد می کند (تونیس، ۲۰۰۱: ۱۸-۳۳).

اجتماع در قالب های متعددی در بطن جامعه انسانی تحقق می یابد که دو قالب از مهم ترین آن ها عبارتند از: اجتماع فرهنگی^۴ و اجتماع ارتباطی^۵. اجتماع فرهنگی محصول توانایی های ویژه انسان است که از طریق تجربه زندگی در جامعه ایجاد می شود و افراد در بستر فرهنگی مشترک به شکل نمادین آن را می سازند. به عبارت دیگر این اجتماع در بافت و زمینه ای که این مفهوم به کار برده می شود قابل درک و تعریف است و از تفاوت و ایجاد مرز بین اعضای آن شکل می گیرد. این مرزبندی به شکل نمادین تفاوت بین اعضای یک اجتماع را با اجتماعات دیگر به وجود می آورد (کوهن^۶، ۲۰۱۰: ۲۶). اجتماع ارتباطی به تعامل و ارتباط بین افراد در یک جامعه تأکید دارد. این تعاملات شامل برقراری روابط، تبادل اطلاعات و مشارکت در فعالیت های مشترک می شود و نقش مهمی در ایجاد و حفظ ساختار اجتماعی دارد. اجتماع ارتباطی برگرفته از نظریه کنش ارتباطی هابرماس است. او کنش ارتباطی را نوعی کنش اجتماعی معطوف به حصول تفاهم می داند که در آن، افراد از طریق زبان، درک متقابل و توافق بر سر معنا با یکدیگر ارتباط برقرار می کنند. این تعاملات نه تنها به ابزار انتقال اطلاعات محدود می شوند، بلکه به ایجاد روابط اجتماعی و شکل گیری اجتماع کمک می کنند. هابرماس در نظریه کنش ارتباطی به دنبال ایجاد جامعه ای است که در آن کنشگران بتوانند در عرصه عمومی ارتباطی بدون تحریف، مبتنی بر استدلال و منطق و عاری از اجبار و الزام داشته باشند (دلانتی^۷، ۲۰۰۳: ۱۱۵-۱۲۰).

همچنین نظریه احساس دلبستگی به مکان از نظریه های مرتبط با اهداف تحقیق به نظر می رسد. در این نظریه بر پیوند فرد با مکان تأکید می شود؛ به نحوی که مکان برای فرد مهم و پرجاذبه تلقی شود و پیوسته او را برای محافظت و نگهداری اش ترغیب سازد. این احساس در یک پیوستار پیچیده و منحصر به فرد، دلبستگی عمیقی بین روستاییان به اجتماع محلی را ایجاد می کند و موجب

1. Tonnies
2. Gemeinschaft
3. Gesellschaft
4. Cultural community
5. Communication community
6. Cohen
7. Delanty

افزایش تعلق، وفاداری و سازگاری و ارتباط‌های عمیق بین افراد در بطن جامعه روستایی می‌شود (تریل^۱ و همکاران، ۲۰۱۲: ۱۴۰-۱۴۱). دیگر نظریه همسو با اهداف این مطالعه، نظریه توسعه مبتنی بر اجتماع محلی است. این نوع توسعه، فرایندی است که طی آن، اعضای اجتماع محلی گرد هم می‌آیند تا حرکتی جمعی را شکل دهند و راه‌حلهایی برای مشکلات جمعی پیدا کنند. آنان با همکاری و مشارکت متقابل، طی یک فرایند اجتماعی با به‌کارگیری تمامی ظرفیت‌های خود به شکل خلاقانه به‌مثابه یک نفع عمومی برای حفظ یا تغییر سازنده وضعیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی مکان زندگی خود اقدام می‌کنند. به عبارت دیگر توسعه مبتنی بر اجتماع محلی در حوزه مکانی مشخصی اتفاق می‌افتد که افراد در آن همدیگر را می‌شناسند و با شناخت نیازها و منابع مشترکشان برای رفع نیازهای جمعی خود با یکدیگر همکاری می‌کنند (کالهف^۲، ۲۰۱۱: ۱۲-۱۸).

۴. روش‌شناسی

در این مطالعه برای دستیابی به اهداف پژوهش، رویکرد کیفی مورد توجه قرار گرفت و از راهبرد کیفی تحلیل مضمون^۳ برای گردآوری و تحلیل اطلاعات استفاده شد. راهبرد تحلیل مضمون در تجزیه و تحلیل اطلاعات و کدگذاری آن کاربرد دارد (گست^۴، ۲۰۱۲: ۱۱). در این مطالعه براساس منطق راهبرد تحلیل مضمون، کدگذاری با استخراج مفاهیم، مضامین اولیه و ثانویه و دستیابی به مضمون اصلی صورت گرفت. ابزار پژوهش مصاحبه باز، نیمه‌ساختارمند و نیز مشاهده است. مشارکت‌کنندگان تحقیق شامل بومی‌های ساکن دائم و موقت در سه روستای همجوار گسکره، کوچیچال و کنده‌سر از توابع بخش سردار جنگل شهرستان فومن هستند. دلیل انتخاب این سه روستا سابقه عدم فروش زمین به غریبه‌ها و پافشاری زبانزد آن‌ها در حفظ زمین در بین منطقه و روستاهای همجوار بود. مشارکت‌کنندگان تحقیق به دو شکل نمونه‌گیری هدفمند و نظری انتخاب شدند. نمونه‌گیری هدفمند، امکان انتخاب افرادی را فراهم کرد که توانایی ارائه اطلاعات نسبتاً جامع را درباره موضوع مورد مطالعه داشتند و نمونه‌گیری نظری امکان گردآوری، کدگذاری و تحلیل هم‌زمان اطلاعات جمع‌آوری‌شده را تا ظهور اشباع نظری ایجاد کرد. در این پژوهش، با تحلیل هم‌زمان مصاحبه‌های صورت‌یافته، پس از ۳۲ مصاحبه تقریباً اشباع نظری صورت گرفت و برحسب جدول ۲ سعی شد با رعایت معیار حداکثر تنوع، مشارکت‌کنندگان تحقیق انتخاب شوند.

جدول ۲. وضعیت کلی مشارکت‌کنندگان تحقیق

کد	جنسیت	سن	تحصیلات	شغل	نام روستا	نحوه سکونت	کد	جنسیت	سن	تحصیلات	شغل	نام روستا	نحوه سکونت
۱	مرد	۵۱	کارشناسی	معلم	گسکره	دائم	۱۷	مرد	۶۷	بی‌سواد	کشاورز	گسکره	دائم
۲	زن	۶۸	بی‌سواد	خانه‌دار	کوچیچال	دائم	۱۸	مرد	۵۴	کاردانی	دامدار	کوچیچال	دائم
۳	مرد	۴۱	کارشناسی ارشد	آزاد	کنده‌سر	موقت	۱۹	مرد	۴۸	کارشناسی	کارگر	دائم	دائم
۴	مرد	۵۷	کارشناسی	لاستیک‌فروش	گسکره	موقت	۲۰	زن	۴۵	کارشناسی	مغازه‌دار	گسکره	موقت
۵	زن	۶۰	دیپلم	خانه‌دار	کنده‌سر	دائم	۲۱	مرد	۶۶	دیپلم	بازنشسته	گسکره	دائم

1. Trell
2. Kallhoff
3. Thematic Analysis
4. Guest

کد	جنسیت	سن	تحصیلات	شغل	نام روستا	نحوه سکونت	کد	جنسیت	سن	تحصیلات	شغل	نام روستا	نحوه سکونت
۶	مرد	۵۳	ابتدایی	کشاورز	کندهسر	دائم	۲۲	زن	۲۹	کاردانی	بهباز	کندهسر	دائم
۷	زن	۳۹	کارشناسی	خانه‌دار	گسکره	موقت	۲۳	زن	۳۱	کارشناسی	پرستار	گسکره	دائم
۸	زن	۷۱	بی‌سواد	خانه‌دار	گسکره	دائم	۲۴	مرد	۴۶	کارشناسی ارشد	تاجر	کوچیچال	موقت
۹	مرد	۴۷	کارشناسی	دامدار	گسکره	دائم	۲۵	زن	۴۲	کاردانی	آرایشگر	کندهسر	موقت
۱۰	زن	۴۳	دیپلم	خانه‌دار	کندهسر	دائم	۲۶	مرد	۶۵	دیپلم	کشاورز	کندهسر	دائم
۱۱	زن	۵۳	کارشناسی ارشد	طلافروش	گسکره	موقت	۲۷	مرد	۷۴	بی‌سواد	دامدار	گسکره	دائم
۱۲	مرد	۵۰	کارشناسی	کارگر	کوچیچال	دائم	۲۸	زن	۷۳	ابتدایی	خانه‌دار	کوچیچال	دائم
۱۳	زن	۴۵	کاردانی	کارگر	کوچیچال	دائم	۲۹	مرد	۶۸	کارشناسی	لاستیک‌فروش	گسکره	موقت
۱۴	مرد	۶۹	دیپلم	بازنشسته	گسکره	موقت	۳۰	زن	۴۲	کارشناسی ارشد	معلم	کندهسر	موقت
۱۵	زن	۷۷	بی‌سواد	دامدار	کندهسر	دائم	۳۱	مرد	۴۷	کارشناسی	کشاورز	گسکره	دائم
۱۶	مرد	۴۳	کارشناسی	مغازه‌دار	کوچیچال	موقت	۳۲	مرد	۵۷	دیپلم	کشاورز	کوچیچال	دائم

برای ارزیابی کیفیت تحقیق و نیز ارتقای اعتبار یافته‌ها از سه راهبرد باورپذیری گزینشی، قابلیت اعتبار و تأییدپذیری استفاده شد. باورپذیری گزینشی به این صورت شکل گرفت که هرکدام از مضامین ثانویه و اولیه با متن یا نقل‌قول‌هایی قابل قبول از داده‌های میدانی تصدیق و استدلال شدند. کسب قابلیت اعتبار با اتخاذ تدابیری مانند انتخاب مشارکت‌کنندگان با حداکثر تنوع، ادامه نمونه‌گیری تا رسیدن به اطلاعات تکراری و گزینش مناسب‌ترین واحد معنایی برای مضامین حاصل‌شده تا حدودی ممکن شد. همچنین تأییدپذیری پس از خلق مفاهیم و مضامین توسط پژوهشگر با دریافت نظرات مشارکت‌کنندگان تحقیق از درستی کشف انواع مضامین و نیز درمیان گذاشتن دوباره آن‌ها با برخی از همکاران زنده و دریافت تأییدهایشان صورت گرفت.

۵. یافته‌ها

با کنکاش دقیق در روستاهای مورد مطالعه مشخص شد که نوعی از انسجام و انگیزه مثال‌زدنی در بین اهالی این روستاها برای مشارکت برای توسعه محلی و نیز به‌طور خاص حفظ اراضی مرغوب آن وجود دارد. سؤال اساسی در اینجا این بود که این میل به عدم فروش زمین از کجا نشئت می‌گیرد و چرا این روستاییان در صورت اقدام به فروش، اولویت خرید زمین را به هم‌محله‌ای‌های خود می‌دهند. پاسخ این دو سؤال با تحلیل دقیق اطلاعات گردآوری‌شده نشان داد این شکل از مقاومت در برابر فروش زمین به غریبه‌ها، از نهادینه‌شدن ویژگی بی‌نظیر اجتماع محلی مطلوب در بین آن‌ها پدیدار شده است. اجتماع محلی مطلوب در بین روستاییان مورد مطالعه به‌مثابه یک منبع سرشار توسعه اجتماع‌محور به شکل بالقوه یا بالفعل توانسته آثار مختلفی را برجای بگذارد که یکی از مهم‌ترین و محسوس‌ترین آن‌ها مقاومت کردن جامعه روستایی در فروش زمین به افراد غیربومی است. در ادامه به شرح آن دو مضمون اصلی اجتماع محلی مطلوب و مقاومت در برابر فروش زمین به غریبه‌ها می‌پردازیم.

۵-۱. اجتماع محلی مطلوب

همان‌گونه که در جدول ۳ مشخص است، در شکل‌دهی اجتماع محلی مطلوب در روستاهای مورد مطالعه، مفاهیم و مضامین اولیه و ثانویه مختلفی دخیل هستند که در ادامه به آن می‌پردازیم.

جدول ۳. مفاهیم و مضامین مرتبط با مضمون اجتماع محلی مطلوب

مضمون اصلی	مضامین ثانویه	مضامین اولیه	مفاهیم
اجتماع محلی مطلوب	تعلق داشتن و وابستگی سرزمینی	ریشه‌های مشترک سرزمینی	سرزمین آباواجدادی، تعلق داشتن، اشتراک داشتن، کشش خاک، عرق داشتن، ریشه بودن، شناسنامه بودن سرزمین، افتخار بودن محل، هم‌محله‌ای بودن، وجه مشترک داشتن، وابستگی به خاک، کس و کار داشتن، پشت داشتن، همه‌چیز بودن وطن، خاطرات دوران کودکی، تلاش‌های گذشتگان، شکل گرفتن فرد، از کجا به کجا رسیدن، زحمت کشیدن پدر و مادرها در ساختن روستا، هم‌سرنوشت بودن، جدایی‌ناپذیری وطن، فراموش نشدن بودن وطن، دوست‌داشتنی بودن وطن، آرام شدن، جلاخوردن روح، شارژ شدن، زنده شدن، دل‌تنگ شدن برای وطن، جاذبه داشتن وطن، ثروت پنهان داشتن، استفاده درست نکردن از منابع، دست‌نخورده بودن، گنج بودن.
		خاطرات سرزمینی	دستگیری، خود را جای دیگران گذاشتن، به داد هم رسیدن، غم دیگران را خوردن، درک مشترک داشتن، همدیگر را فهمیدن، هم‌محله‌ای را حمایت کردن، به هم کمک کردن، اولویت داشتن کمک به هم‌محله‌ای، سیر کردن فقرا، از مال گذشتن، زندگی برای همه، درک بیچارگان، مردم را شاد کردن، روستا را ساختن، رفاه به روستا آوردن، باقیات‌صالحات گذاشتن، امکانات آوردن به روستا، بی‌نیاز کردن روستا، ساختن روستا توسط روستاییان، با هم روستا را ساختن، همراهی کردن، گذشت کردن، حامی بودن، مهم بودن وطن، اولویت داشتن وطن، کمک به برقراری روستا، شریک شدن در مشکلات روستا، حل خودجوش مسائل روستا.
		وابستگی‌های خانوادگی و خویشاوندی	
		تسکین روحی	
		ظرفیت مکانی	
	مدیریت اجتماعی محلی خودجوش	تقویت روحیه همدلی	تقویت روحیه همدلی، حمایت کردن از نیازمندان، مساعدت در رفع مشکلات، زیرساختاری روستا، همیاری و مشارکت اجتماعی
		حمایت کردن از نیازمندان	
		مساعدت در رفع مشکلات	
		زیرساختاری روستا	
	تقویت سرمایه اجتماعی درون گروهی	احساس دلبستگی گروهی	دلخوش بودن به روستا، دوست داشتن روستا، علاقه به زندگی در روستا، وابسته بودن به حضور در روستا، وابسته بودن به یکدیگر، پیوند خوردن، به هم مربوط بودن، اتصال داشتن، نیاز داشتن به هم، شبیه هم بودن، نفوذ بر هم داشتن، تأثیر گذار بودن، فاصله نگرفتن، اهداف مشترک داشتن، یکسان بودن منافع، هوای همدیگر را داشتن، زود پیدا کردن هم، بهتر پیدا کردن همدیگر، درک مشترک داشتن، زبان هم را فهمیدن، ارتباطات مطلوب دوطرفه داشتن، متعهد بودن، حمایت کردن یکدیگر، اعتماد داشتن، قدرشناس بودن، متعادل کردن جامعه، همیشه با هم بودن، برهم نخوردن روابط، احساس مسئولیت کردن، متعهد بودن، تکلیف‌گرایی، وظیفه‌شناسی.
		تعاملات متقابل اجتماعی سازنده	
		پیوندهای اجتماعی قوی	
		مسئولیت‌پذیری جمعی	
	حفظ هویت فرهنگی روستا	اصرار بر رفتارهای مبتنی آداب و رسوم سنتی	رسوم را زنده نگاه داشتن، اهمیت دادن به فرهنگ قدیمی، مراسم‌ها را احیا کردن، شرکت کردن در مراسم‌های سنتی، بازی‌ها و سرگرمی‌های قدیمی را انجام دادن، حفظ کردن اصالت، افتخار به قومیت، به زبان و گویش صحبت کردن، زبان را مهم دانستن، تأکید بر هویت روستایی داشتن، حفظ و پاسداری از هویت روستا، تحت تأثیر قرار نگرفتن از رفتار افراد غیربومی، ارتباط مؤثر بین فرهنگ بیگانه و بومی، کم‌رنگ کردن مظاهر شهری و مدرن، حفظ میراث گذشتگان، یاد دادن آداب و رسوم به بچه‌ها، به بچه‌ها در مراسم‌های سنتی بهادادن، قانع کردن بچه‌ها در زنده
		برپایی و شرکت در مناسک مختلف فرهنگی و مذهبی	
		تأکید بر اصالت و قومیت	
آشنا کردن کودکان و نوجوانان با فرهنگ روستا			

مضمون اصلی	مضامین ثانویه	مضامین اولیه	مفاهیم
			نگه‌داشتن آیین‌ها و فرهنگ روستایی.
	زیست جمعی هماهنگ	لزوم حفظ وحدت و انسجام اجتماعی	متحدبودن، وفاق‌داشتن، حفظ‌کردن اتصال به هم، منفعت روستا را دیدن، خودخواهی را کنارگذاشتن، سهیم‌شدن، مشارکت‌کردن، نقش‌پذیری، تقسیم‌کار، جلوگیری از تخریب روستا، حمایت از اقتصاد سنتی روستا، برهم‌نخوردن شکل روستا، لذت‌بردن زندگی در روستا، جذاب‌کردن روستا، رفاه‌داشتن روستاییان، حفظ ساکنان روستا، بالابردن روحیه‌ها، وابسته‌بودن نفع‌فردی به نفع‌جمعی، اولویت را آبادی روستا دانستن، اجتماع روستا را مهم دانستن، با هم زندگی کردن، گره‌خوردن زندگی‌ها هم به یکدیگر، از زندگی جمعی نفع‌بردن، به هم سودرساندن، تأمین نیازهای جمعی.
		تقسیم وظایف اجتماعی	
		افزایش جذابیت زندگی در روستا	
		اهمیت‌دادن به منافع جمعی	

۵-۱-۱. **تعلق‌داشتن و وابستگی سرزمینی:** در روستاهای مورد مطالعه، آنچه در ابتدا پیوندهای مستحکمی را بین آن‌ها به‌وجود می‌آورد، ریشه‌های مشترک سرزمینی است. این ویژگی سبب می‌شود همه آن‌ها درک یکسانی از دل‌بستگی به روستای خود داشته باشند. از سوی دیگر حس تعلق به روستا تا حد زیادی وابسته به خلق تجارب و خاطرات مختلف و ماندگاری آن در حافظه فردی و جمعی آن‌ها است؛ برای مثال: «زحمت‌هایی رو که پدر و مادرم تو این روستا کشیدن هرگز فراموش نمی‌کنم» (۱). «هر جای این روستا برای من خاطره‌ست» (۲۴). در جوامع روستایی، عمدتاً روابط خانوادگی و نظام خویشاوندی بسیار پایدار است. این روابط موجب می‌شود دل‌بستگی به مکان و عواطف و احساسات حاصل از آن فزون‌تر شود: «دلیل حضور من تو روستا فقط پدر و مادرم هستن» (۶). «اینجا همه کس و کار ما هستن» (۱۹). «اینجا ما پشت (فامیل) داریم» (۳۰). از دیگر مؤلفه‌های مؤثر در این خصوص، ایجاد تسکین روحی و رسیدن به آرامش عمیق با حضور در روستا است. این احساس با ایجاد رضایت‌مندی فردی سبب می‌شود تعلق سرزمینی در آن‌ها قوام یابد و همواره در جستجوی تجربه زندگی در روستا باشند. درنهایت آخرین مؤلفه در ایجاد احساس تعلق به مکان، ظرفیت‌های مکانی است. ویژگی‌های خاص زیست‌محیطی، گنجایش زیاد رشد سرزمینی و نیز میراث‌های گران‌بهای اجتماعی، فرهنگی و تاریخی روستاهای مورد مطالعه سبب شده ساکنان و متعلقان به این روستاها همواره در تلاش برای حفظ وابستگی‌های خود به روستاهایشان باشند.

۵-۱-۲. **مدیریت اجتماعی محلی خودجوش:** این نوع مدیریت از طریق مؤلفه‌های خاصی شکل می‌گیرد. یکی از این مؤلفه‌ها تقویت روحیه همدلی است. در حقیقت احساس و تجربه‌ای که روستاییان در طول زمان از مشکلات و مسائل جامعه خود پیدا کرده‌اند موجب شده گاهی به‌راحتی مشکلات جمعی و فردی همدیگر را درک کنند و در صورت نیاز، با احساس همدردی و با توجه به میزان توانایی‌هایشان، به حل مشکلات یکدیگر کمک کنند. از مؤلفه‌های مؤثر دیگر در این خصوص، حمایت‌کردن از نیازمندان توسط توانگران روستا است. شکل‌گیری شبکه‌ای از افراد خیر و یاری‌رسان در روستا سبب شده گاهی بدون نیاز به حمایت سازمان‌های رسمی یا خیریه، فقر و نیازهای مالی افراد در روستا توسط خود اهالی روستا برطرف شود. همچنین مساعدت در رفع مشکلات زیرساختاری روستا مانند شبکه برق‌رسانی، راه‌سازی و احداث پل با حمایت روستاییان، از دیگر مؤلفه‌های مؤثر در این زمینه است. به عبارت دیگر، تحکیم اراده ساخت روستا توسط خودشان، در کنار تلاش برای ایجاد امکانات ساختاری به‌منظور استقرار زندگی جمعی بی‌دغدغه در روستا توانسته به شکل‌گیری روستای پایدار کمک کند. عامل بنیادین در ایجاد مدیریت اجتماعی خودجوش در روستاهای

مورد پژوهش، همیاری و مشارکت اجتماعی مؤثر آن‌ها بوده است. در جریان تحقیق مشاهده شد که در صورت ایجاد یک عزم جدی برای رفع موانع فردی یا جمعی روستا، بلافاصله روحیه همیاری و اقدام مشترک بین آن‌ها شکل می‌گیرد. مشارکت‌کنندگان این تحقیق تأکید دارند که بسیاری از مشکلات فردی و همگانی روستاییان مانند احداث یا ترمیم خانه اهالی نیازمند، تهیه جهیزیه عروس، کمک‌هزینه‌های تحصیلی و نیز مشکلات یا کمبودهای ساختاری روستا نظیر ترمیم و احداث مسجد، خانه بهداشت، ساخت پل و... با مشارکت گروهی اهالی روستا در مقاطع زمانی مختلف برطرف شده است.

۵-۱-۳. تقویت سرمایه اجتماعی درون گروهی: منبع ارزشمند سرمایه اجتماعی درون گروهی در روستاهای مورد مطالعه، از پیوستگی بین چهار مؤلفه احساس دلبستگی گروهی، تعاملات متقابل اجتماعی سازنده، پیوندهای اجتماعی قوی و مسئولیت‌پذیری جمعی پدیدار می‌شود. احساس دلبستگی گروهی که علاقه و میزان اهمیت زندگی در اجتماع روستایی را نشان می‌دهد، در کنار حس تعلق به مکان در بین روستاییان، موجب بازآفرینی مداوم ارزش‌های مشترک و بعضاً مشارکت بی‌قیدوشرط آن‌ها در دستیابی به اهداف مشترک می‌شود. این احساس با شکل‌دهی حس وابستگی جمعی بین روستاییان زمینه برقراری تعاملات متقابل اجتماعی سازنده را بین آن‌ها فراهم می‌سازد. وقتی حس علاقه به روستا در روستاییان تحکیم شود، تلاش می‌کنند با ارتباطات مطلوب و اثرگذار با یکدیگر، زمینه‌های پیشرفت جامعه روستایی خود را فراهم کنند. این دو مؤلفه سبب ایجاد پیوندهای اجتماعی قوی در بین آن‌ها نیز خواهد شد. پیوندهای اجتماعی با ایجاد اتصال‌ها و وابستگی‌های عمیق بین روستاییان، شبکه‌ای از ارتباطات مستحکم را بین آن‌ها پی‌ریزی می‌کند که حمایت و همکاری متقابل آنان را در پی دارد. در آمیزش با سه مؤلفه بیان‌شده، به‌نوعی مسئولیت‌پذیری جمعی در روستا شکل می‌گیرد. مسئولیت‌پذیری جمعی سبب می‌شود نوعی تعهد همگانی در بین اهالی روستا به‌وجود آید که به سرنوشت و موجودیت آن حساس باشند و خدمت به روستا را وظیفه خود بدانند: «همه نسبت به روستا مسئولیت‌هایی داریم» (۴). «ما وظیفه‌مونه برای آبادی روستا به هم کمک کنیم» (۱۴). «روستا زمانی روستا می‌مونه که همه برای موندنش متعهد باشیم» (۲۲).

۵-۱-۴. حفظ هویت فرهنگی روستا: از مؤلفه‌های تأثیرگذار در این زمینه، اصرار بسیاری از اهالی این روستاها به انجام فعالیت براساس سنت و رسوم گذشته است؛ برای نمونه استفاده از شیوه‌های کشت قدیمی، پایبندی به ازدواج سنتی و محلی، بهره‌گیری از طب سنتی در درمان و پیشگیری از بیماری‌ها بیانگر این موضوع است. از مؤلفه‌های دیگر مؤثر در این رابطه، برپایی و شرکت در آیین‌ها و مناسک مختلف است که درواقع ضمن حفظ موجودیت روستا، به نحوی قوام‌دهنده انسجام اجتماعی بین آنان نیز هست. متعهدبودن روستاییان به شرکت در آیین‌های مختلف روستایی درواقع یک تکلیف همگانی در رفتارهای گروهی روستاییان است؛ به‌طوری‌که بیشتر اهالی روستا حتی اگر خارج از آنجا سکنی گزیده باشند، حتماً برای حضور در آن مراسم‌ها خود را به روستا می‌رسانند تا حضور خویش را اعلام کنند. از ویژگی‌های مهم دیگری که بسترهای لازم را برای پاسداری روستاییان از هویت روستایی را مهیا کرده، تأکید آن‌ها بر قومیت و اصالتشان است. سه روستای مورد مطالعه که همگی وابسته به فرهنگ غنی تالشی‌اند و با گویش تالشی با هم سخن می‌گویند، همواره سعی می‌کنند در ارتباطات متقابل و روزمره و نیز آیین‌هایی که برپا می‌دارند، از زبان و نمادهای فرهنگی خود بهره بگیرند: «زبان ما اصالت ماست» (۳). «اگر این زبان نبود، روستا هم معنی نداشت» (۲۰). «آنچه باقی جمع‌شدن‌های ما می‌شه همین فرهنگ و زبانمونه» (۲۴). از مؤلفه‌های مؤثر در این زمینه آشناکردن کودکان و نوجوانان با فرهنگ و آداب‌ورسوم سنتی‌شان است. روستاییان معمولاً به دو روش مشارکت‌دادن و واگذاری مسئولیت برپایی آیین‌های سنتی به کودکان و نوجوانان، زمینه استحکام هویت و اصالت فرهنگی روستا را میسر می‌کنند. این کودکان و نوجوانان، به‌خصوص آن‌هایی که ساکن

روستا نیستند، به دلیل رویارویی با فرهنگ شهری ممکن است هیچ‌گونه پیوندی با ریشه‌های فرهنگی و قومیتی خود نداشته باشند و به زعم روستاییان، این راهکار می‌تواند آنان را به گذشتگان متصل نگه دارد.

۵-۱-۵. زیست جمعی هماهنگ: در این نوع زیست، روستاییان با درک مشترک از محیط روستا سعی می‌کنند با همکاری و درک هم‌سرنوشت‌بودن، پیوندهای اجتماعی عمیق و محکمی با هم داشته باشند. این امر از طریق زیرمؤلفه‌های مختلفی میسر می‌شود. اولی لزوم حفظ وحدت و انسجام اجتماعی است. هماهنگی و مشارکت در امور مختلف روستا صورت نمی‌گیرد مگر اینکه روستا بر وحدت اجتماعی استوار باشد تا بتوان اهداف مختلفی را برای تعالی آن ترسیم کرد. روستاییان بارها در حین جمع‌آوری اطلاعات اذعان می‌کردند که هر وقت بین اهالی هماهنگی صورت گرفت، اتفاقات مثبت و تاریخ‌سازی رقم خورد. برای زیست جمعی هماهنگ در کنار وحدت اجتماعی، نیاز به نوعی تقسیم وظایف اجتماعی در متن جامعه روستایی وجود دارد. وقتی تک‌تک روستاییان در جریان‌ها، فرایندها و اقدامات مؤثر در حفظ و پیشرفت روستا دخیل باشند و هر کسی با توجه به توان خود، وظایفی را در این راستا برعهده بگیرد، زیست جمعی آن‌ها ناگسستگی خواهد شد. دومین نکته برای ایجاد زیست جمعی هماهنگ، افزایش جذابیت‌های لازم برای زندگی در روستا است. مشارکت روستاییان و نیز افراد خیر و دلسوز در روستا در اموری مانند بازسازی سیمای روستا، فراهم کردن رفاه و نیز حفظ چشم‌اندازهای طبیعی روستا می‌تواند جذابیت روستا را افزایش دهد. درنهایت سومین مؤلفه‌ای که در زیست جمعی روستاییان بسیار حیاتی است، اهمیت‌دادن به منافع جمعی است. روستاییان به‌منظور برقراری یک زیست‌بوم یا اجتماع مطلوب، به‌طورکلی اولویت را در خیر جامعه می‌دانند و ماندگاری روستا را در گرو تأمین نیازهای جمعی قلمداد می‌کنند: «روستا برای همه باید باشد، نمی‌شه برای من باشه ولی برای دیگران نباشه» (۸). «باید روستا بمونه. روستا موند، ما هم می‌مونیم» (۲۱). «اگر اولویت رو جمع و روستا بدونیم، حتماً همه به سود می‌رسیم» (۳۰).

۵-۲. راهبرد مقاومت در برابر فروش زمین‌های روستایی به غریبه‌ها

اجتماع محلی مطلوب با شکل‌دهی احساسات مثبت در بین اهالی روستاها نسبت به سرزمین خود توانسته بسیاری از آنان را با هر نوع ویژگی‌های زمینه‌ای متفاوت جنسیتی، سنی، تحصیلات و حتی درآمدی به‌سوی مشارکت همگانی در بهبود زندگی روستایی خود حساس کند. به عبارت دیگر اجتماع محلی مطلوب با مشارکت‌دادن همه اهالی و حتی اهالی غیرساکن یا ساکن موقت متعلق به روستا، توانسته به شکل فراگیری ظرفیت‌های مناسبی برای توسعه محلی ایجاد کند و به‌طور خاص زمینه‌ساز حفظ اراضی روستایی با اتخاذ راهبرد مقاومت در برابر فروش زمین به غریبه‌ها شود. همان‌گونه که در جدول ۴ قابل‌مشاهده است، این راهبرد از طریق سه مضمون فرعی پدید می‌آید.

جدول ۴. مضامین مرتبط با راهبرد مقاومت فروش زمین‌های روستایی به غریبه‌ها

مضمون اصلی	مضمون‌های فرعی	مفاهیم
مقاومت در برابر فروش زمین‌های روستایی به غریبه‌ها	فرهنگ‌سازی حفظ زمین	ناموس‌دانستن زمین، ریشه‌دانستن زمین، حفظ زمین، تقویت روحیه حفظ زمین، حیاتی‌بودن زمین، امانت‌بودن زمین، همیشگی‌بودن زمین، تعصب‌داشتن به زمین، شوک واردکردن غریبه‌ها به روستا، برهم‌خوردن نظم روستا توسط غریبه‌ها، تجربه حضور غریبه‌ها در روستاهای دیگر، تعارض منافع ایجادکردن غریبه‌ها با اهالی، زمین را به غیرمحلی‌ها نفروختن، دست‌به‌دست شدن زمین بین هم‌محله‌ای‌ها، روستا برای روستاییان.
	تجربه فروش زمین‌های روستایی به غریبه‌ها در روستاهای دیگر	
	اولویت فروش زمین به هم‌محله‌ای‌ها	

فرهنگ‌سازی حفظ زمین در یک جریان خودجوش فرهنگی در بین روستاییان شکل می‌گیرد. به سخن دیگر، تعصب و دلبستگی زیادی که در بین آن‌ها در مورد زمین‌های روستایی وجود دارد، آن‌ها را به واگذاری یا فروش زمین حساس می‌کند و در برابر هرگونه وسوسه مقاوم می‌سازد: «زمین ناموس ماست، ناموس فروشی نیست» (۸). «زمین مال ما نیست که از دیگران به ما ارث رسیده و ما هم باید به نسل‌های بعدی بسپاریم» (۲۱). از سوی دیگر ادراک روستاییان از تجارب فروش و حضور غریبه‌ها در روستاهای دیگر سبب شده در اقدامی درون‌زا در بستر اجتماع محلی مطلوبی که ایجاد کرده‌اند، به‌نوعی از حضور غریبه‌ها یا فروش زمین‌های خود به آنان با جدیت بیشتری پرهیز کنند. در روستاهای مورد مطالعه، با توجه به تعصبی که افراد به زمین و روستا دارند و نیز اطلاعات و اخباری که از تجارب فروش زمین به غریبه‌ها در سایر روستاها کسب کرده‌اند، با چالش‌های جدی زیست دوگانه با غریبه‌ها آشنا شده‌اند. به این ترتیب با جلوگیری از هجوم بیگانگان به روستا، نوعی مقاومت راهبردی را به نمایش می‌گذارند که حفظ زمین در آن ارزشی بنیادین محسوب می‌شود: «ما اینجا مصیبتی که روستاهای دیگر از فروش زمین‌هاشون کشیدن رو بسیار دیدیم و شنیدیم» (۴). «با چنگ و دندان داریم برای حفظ زمین‌ها مبارزه می‌کنیم تا بین غریبه‌ها دست‌به‌دست نشه» (۹). «زمین ریشه ماست. نباید دست بیگانه بیفته» (۳۱). در نهایت مؤلفه بسیار مهم در این راهبرد، اولویت فروش اراضی روستایی به هم‌محله‌ای‌ها است. در این روستاها کسی محکوم به عدم فروش زمین نیست، بلکه به شکل پذیرفته‌شده‌ای طی یک سازوکار غیررسمی و نانوشته، هر کسی تمایل به فروش زمین خود را دارد، به هم‌محله‌ای یا همسایه خود عرضه می‌کند و معمولاً به شکل متقابل، خریداران بومی بالاترین قیمت را نسبت به غریبه‌ها برای خرید زمین پیشنهاد می‌کنند. این مؤلفه ضمن امکان حق فروش زمین به روستاییان، موجب حفظ اصالت روستاهای آن‌ها هم می‌شود: «وقتی خودمون پول داریم، چرا غریبه‌ها بیان زمین‌های ما رو بخرند» (۵). «کلی زحمت کشیده شده طی این چندین سال تا همه قانع بشن اگر هرکسی قصد فروش زمین داره، باید به همسایه و هم‌محله‌ای خودش بفروشه» (۱۴). «بچه‌محل‌های ما تو تهران اگه بفهمن کسی می‌خواد زمین بفروشه، سریع می‌آن زمینشو می‌خرن» (۳۰).

۶. بحث و نتیجه‌گیری

جامعه روستایی در بستر تاریخ همواره با چالش‌های متعددی روبه‌رو بوده است؛ بنابراین از آنجا که در مسیر توسعه روستایی، دولت و جامعه عمدتاً در یک راستا گام برداشته‌اند، روستاییان بعضاً با آزمون‌وخطا و ابتکار برای مسائل جامعه خود چاره‌اندیشی کرده‌اند (از کیا و دیباجی فروشانی، ۱۳۹۵: ۱۱۷-۱۲۲). در سه روستای مورد مطالعه روستاییان توانسته‌اند با درک عمیق از چالش‌های انتقال مالکیت زمین به غریبه‌ها، راهکارها و راهبردهای اثرگذار درون‌زایی را اتخاذ کنند. در حقیقت روستاییان با ایجاد اجتماع محلی مطلوب، زمینه عملیاتی‌سازی راهبرد مقاومت در برابر فروش زمین به افراد غیرمحلی را در جامعه روستایی خود فراهم کردند. این راهبرد از جهتی با نظریه اجتماع‌گرایی مطابقت دارد. اجتماع‌گرایی شبکه‌ای مملو از ارتباطات مؤثر را با تعهدات متقابل در بین گروهی از افراد شکل می‌دهد. این ارتباطات سبب می‌شود بین آن‌ها ارزش‌های مشترک، هنجارها، معانی، تاریخ و هویت مشترک ایجاد شود و فرهنگ خاصی در بین آن‌ها ظهور یابد. یکی از مظاهر این فرهنگ خاص در روستاهای مورد مطالعه حفظ زمین است که از متن اجتماع روستایی قوی بین آنان متبلور می‌شود. به عبارت دیگر، بنا به تعریف تونیس از اجتماع و ویژگی‌های آن، اجتماع قوی در بین روستاییان موجب شد نوعی زیست اجتماعی در آن‌ها شکل بگیرد که براساس اشتراکات خانوادگی، محلی و مکانی قوام یابد و زمینه‌ساز ایجاد احساسات و اهداف مشترک، وابستگی متقابل و همکاری بین آن‌ها شود. این اجتماع براساس تأکید کوهن، نوعی اجتماع فرهنگی نیز هست؛ چرا که بنا به تعریفی که او از اجتماع فرهنگی ارائه داد، اجتماع روستاییان مورد پژوهش نیز ویژگی‌های

خاصی دارد که با روستاییان دیگر متفاوت و قابل مرزبندی است و عمدتاً در قالب نمادهایی نظیر حس قوی به مکان، خانواده‌گرایی، منسک‌گرایی، تعصب به زمین و... تبلور می‌یابد. از سوی دیگر به دلیل ارتباطات عمیق بین اهالی روستاهای مورد تحقیق، نوعی اجتماع ارتباطی نیز بین آن‌ها برقرار شد که زمینه مشارکت همه‌جانبه آنان را در توسعه اجتماع محور فراهم ساخت و براساس آنچه هابرماس در نظریه کنش ارتباطی خود مطرح کرد، اکثریت آنان بدون تحریف و اجبار صرفاً براساس منطق حفظ ماهیت روستا شکل گرفت.

تعلق به اجتماع روستایی به‌نحوی از دلایل اصلی به‌وجودآورنده و مضمون اصلی این تحقیق یعنی اجتماع محلی مطلوب و نیز عامل حساس‌ساز مقاومت در برابر فروش زمین به غریبه‌ها بوده است. فرایندهای ایجادکننده اجتماع محلی مطلوب در بستر مؤلفه‌های خاصی در روستاهای مورد مطالعه پدیدار شد. یکی از این مؤلفه‌ها تعلق داشتن و وابستگی سرزمینی بود که به‌نوعی تصدیق‌کننده نظریه احساس دلبستگی به مکان است. از سوی دیگر اجتماع محلی مطلوب از طریق چهار زیرمؤلفه دیگر، یعنی مدیریت اجتماعی محلی خودجوش، تقویت سرمایه اجتماعی درون‌گروهی، حفظ هویت فرهنگی روستا و زیست جمعی هماهنگ، منابع محکمی برای توسعه مبتنی بر اجتماع محلی ایجاد کردند. براساس آنچه در بخش تأملات نظری گفته شد، این نوع توسعه فرایندی است که طی آن، اعضای اجتماع محلی با هم متحد می‌شوند تا با مشارکت گروهی، راه‌حلی برای مشکلات خود پیدا کنند. براین‌اساس آن چهار مؤلفه ضمن ارتقای عملکردهای اجتماعی روستاهایشان سبب شدند بستر لازم برای توسعه اجتماع محور و نیز راهکاری بومی محور برای عدم تغییر مالکیت اراضی روستایی شکل بگیرد.

به‌طور کلی پدیده اجتماع محلی مطلوب در روستاهای مورد مطالعه سبب شد نگرش‌های روستاییان به سمتی سوق پیدا کند که به موجودیت روستا حساس باشند و با ایجاد شبکه‌های ارتباطی مناسب و پایدار، در تقویت و بهبود زندگی در روستاهای خود مداخله کنند. این شبکه‌های مستحکم اجتماعی به‌طور خاص به انگیزه فعال در بین آن‌ها تبدیل شده تا در عدم فروش زمین به غریبه‌ها در روستا با یکدیگر همکاری کنند. راهبرد عدم فروش زمین به غریبه‌ها تا حدود زیادی توانسته موجب کاهش آسیب‌های حاصل از حضور افراد غیربومی شود و آن روستاها را تا حدودی از چالش‌های پیچیده زیست دوگانه بین بومی‌ها و غریبه‌ها در جامعه روستایی دور نگه دارد. روستاهای مورد مطالعه نشان دادند با مشارکت همگانی و ایجاد اجتماع محلی مطلوب می‌توان بدون دخالت‌های حاکمیتی و رسمی، زمینه حفظ اراضی مستعد روستایی را پدید آورد. در پایان با توجه به یافته‌های تحقیق، پیشنهاداتی چند ارائه می‌شود: (۱) شناسایی و دعوت از همه متعلقان به روستاهای آباو اجدادی‌شان به منظور سرمایه‌گذاری و تقویت پیوندهای اجتماعی در روستاهای خود؛ (۲) ایجاد شبکه‌های ارتباطی دائم و همیشگی در بین ساکنان و غیرساکنان؛ (۳) پرجاذبه کردن زندگی در روستا برای روستاییان با افزایش امکانات رفاهی و به‌صرفه‌سازی فعالیت‌های اقتصاد روستایی؛ (۴) جمع‌آوری الگوهای موفق در حفظ مالکیت اراضی روستایی در کشور و انتقال آن به کارگزاران مدیریت روستایی؛ (۵) تدوین قوانین منعطف و قابل اجرا با در نظر گرفتن شرایط خاص منطقه‌ای برای حفظ ماهیت روستایی.

مأخذ مقاله: تألیف مستقل

تعارض منافع: در این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

سپاسگزاری: از داوران، اعضای هیئت تحریریه، سردبیر محترم و معاون سردبیر مجله مطالعات و تحقیقات اجتماعی سپاسگزارم.

منابع

- ازکیا، مصطفی و دیباجی‌فروشان، شکوه (۱۳۹۵). نقد برنامه‌های توسعه‌روستایی در ایران. *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۵(۱): ۱۰۳-۱۲۵. <https://doi.org/10.22059/jisr.2016.58378>
- اشتری‌مهرجردی، اباذر، میرزایی، حسین، فیروزآبادی، سیداحمد و ایمانی‌جاجرمی، حسین (۱۳۹۵). بررسی جامعه‌شناختی خانه‌های دوم در ایران و بررسی پیامدهای آن (مطالعه موردی شهرستان فراهان). *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، ۷(۲۸): ۴۷-۷۵. <https://doi.org/10.22054/qjsd.2017.7140>
- توکلی‌راد، مهرداد (۱۴۰۰). ادراک احساسات تجربه‌شده روستاییان از فروش زمین به غریبه‌ها. *توسعه محلی (روستایی - شهری)*، ۱۳(۲): ۳۴۷-۳۷۰. <https://doi.org/10.22059/jrd.2021.333566.668689>
- رحمانی‌چوکامی، علی، آمار، تیمور و پوررمضان، عیسی (۱۳۹۹). عوامل و پیامدهای اقتصادی تغییر مالکیت زمین در سکونتگاه‌های روستایی مورد: بخش خمام شهرستان رشت. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۹(۳۳): ۹۱-۱۱۲. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.23222131.1399.9.33.5.2>
- رستمعلی‌زاده، ولی‌اله و ایمانی‌جاجرمی، حسین (۱۳۹۵). بهزیستی روستایی زیربنای پایداری جمعیتی مناطق روستایی: مطالعه کیفی ابعاد روستای خوب (مطلوب) در شهرستان شبستر. *مطالعات جمعیتی*، ۲(۱): ۱۵۱-۱۸۰.
- رستمعلی‌زاده، ولی‌الله و نعمتی، محمد (۱۳۹۴). بررسی زمینه‌های شکل‌گیری تعلق به محله. *توسعه محلی (روستایی - شهری)*، ۷(۱): ۱۵۳-۱۷۲. <https://doi.org/10.22059/jrd.2015.58440>
- عنبری، موسی و ولی‌نسب، مهدی (۱۳۹۷). بررسی اثرات رقابت‌های درون‌گروهی بر توسعه محلی (مورد مطالعه: شهر زنرق در استان آذربایجان شرقی). *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۹(۱): ۱-۱۸. <https://doi.org/10.22108/jas.2018.100076.0>
- قادری، صلاح‌الدین و شرف‌خانی، جعفر (۱۳۹۹). توسعه مبتنی بر اجتماع محلی (محل‌محور) از ایده تا عمل مورد مطالعه: توسعه مبتنی بر اجتماع محلی در شهر تهران. *توسعه محلی (روستایی-شهری)*، ۱۲(۱): ۱۰۳-۱۲۶. <https://doi.org/10.22059/jrd.2021.301759.668540>
- قربانی، مهدی، عوض‌پور، لیلا و سیرمی‌راد، مرضیه (۱۳۹۷). تحلیل و ارزیابی سرمایه‌اجتماعی درون‌گروهی در راستای توسعه پایدار روستایی (منطقه مورد مطالعه: استان کرمان، شهرستان ریگان). *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۷(۱): ۱-۲۳. <https://doi.org/10.22059/jisr.2018.135399.288>
- کوهن، آنتونی‌پل (۱۳۹۰). *سرشت نمادین اجتماعی*. ترجمه عبدالله گیوه‌چیان. تهران: دانشگاه صداوسیما.
- مرادخانی، نرگس و حسنی، شهلا (۱۴۰۱). تحلیل اثرات احساس تعلق مکانی بر مشارکت روستاییان در اجرای طرح هادی مطالعه موردی: استان زنجان. *پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*، ۵۴(۳): ۱۰۳۵-۱۰۲۱. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2021.320573.1008268>
- منظری، سعید و فیروزآبادی، سیداحمد (۱۳۹۹). توسعه اجتماع‌محور؛ ویژگی‌ها و الزامات (مورد مطالعه: مجتمع شیلات پالنگان، کردستان). *توسعه محلی (روستایی-شهری)*، ۱۲(۲): ۵۲۹-۵۵۵. <https://doi.org/10.22059/jrd.2021.321782.668643>

References

- Anbari, M. & Valinasab, M. (2018). The Study of the Effects of Intra-Group Competition on Community Development (Case Study: Zarnagh in East Azerbaijan). *Journal of Applied Sociology*, 29(1): 1-18. <https://doi.org/10.22108/jas.2018.100076.0> (In Persian)
- Ashdarimhrjardi, A. & et al. (2016). A Sociological Study of Second Houses in Iran and Their Consequences (Case Study: The City of Farahan). *Social Development and Welfare Planning*, 7(28): 47-75. <https://doi.org/10.22054/qjsd.2017.7140> (In Persian)

- Azkiya, M. & Dibaji Forooshnai, S. (2016). Criticism The Rural Development Plans in Iran. *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 5(1): 103-125. <https://doi.org/10.22059/jisr.2016.58378> (In Persian)
- Charis, A., & Lawrence, C. (2016). The Relationship Between Place Attachment, The Theory of Planned Behaviour and Residents Response to Place Change. *Journal of Environmental Psychology*, 47:145-154. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.05.010>
- Cohen, A. (2011). *The Symbolic Construction of Community translated by Abdullah Gaviyan*. Tehran: Daneshkaeye Seda va Sima Publication. (In Persian)
- Dallago, L., et al. (2009). Adolescent Place Attachment, Social Capital, and Perceived Safety: A Comparison of 13 Countries. *Am J Community Psychol*, 44(1-2): 148 –160. <https://doi.org/10.1007/s10464-009-9250-z>
- Delanty, G. (2003). *Community*. London & New York: Routledge.
- Fredrik Rye, J. (2011). Conflicts and contestations. Rural populations' perspectives on the second homes phenomenon, *Journal of Rural Studies*, 27(2): 263-274. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jrurstud.2011.03.005>
- Gallent, N. (2015). Bridging social capital and the resource potential of second homes: The Case of Stintino, Sardinia. *Journal of Rural Studies*, 38: 99-108. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2015.02.001>
- Ghaderi, S. & Sharafkhani, J. (2020). Community - Based Development (neighborhood-based) from Idea to Action: A Case Study of Community- Based Development in Tehran. *The Journal of Community Development (Rural-Urban)*. 12(1): 103-126. <https://doi.org/10.22059/jrd.2021.301759.668540> (In Persian)
- Ghorbani, M. et al. (2018). An Analysis and Assessment of Intergroup Social Capital toward Rural Sustainable Development (Case Study: Kerman Province, Rigan County). *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 7(1), 1-23. <https://doi.org/10.22059/jisr.2018.135399.288> (In Persian)
- Gieling, J., et al. (2017). Beyond the local-newcomer divide: Village attachment in the era of mobilities. *Journal of Rural Studies*, 55:237-247. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2017.08.015>
- Guest, G. (2012). *Applied Thematic Analysis*, SAGE Publications, Inc.
- Kallhoff, A. (2011). *Why democracy needs public goods*. Lanham, MA: Lexington, a Division of Rowman & Littlefield.
- Kondo, M.C., et al. (2012). Protecting the Idyll but Not the Environment: Second Homes, Amenity Migration and Rural Exclusion in Washington State. *Landscape and Urban Planning*, 106(2): 174-182. <http://dx.doi.org/10.1016/j.landurbplan.2012.03.003>
- Lewicka, M., (2005). Ways to Make People Active: The Role of Place Attachment, Cultural Capital, and Neighborhood Ties. *Journal of Environmental Psychology*, 25(4): 381–395. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2005.10.004>
- Manzari, S. & Firouzabadi, S. A. (2021). Community-based development; Attributes and Requirements (Case of study: Palangan Fisheries Complex, Kurdistan). *The Journal of Community Development (Rural-Urban)*. 12(2): 529-555. <https://doi.org/10.22059/jrd.2021.321782.668643> (In Persian)
- Marsden, T. (2002). Rural Futures: The Consumption Countryside and its Regulation. *Sociologia Ruralis*, 39(4): 501-526. <http://dx.doi.org/10.1111/1467-9523.00121>
- Moradkhani, N., & Hassani, S. (2022). Analyzing the effects of the feeling of spatial belonging on the participation of villagers in the implementation of the master plan Case study: Zanjan province. *Human Geography Research*, 54(3): 1021-1035. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2021.320573.1008268> (In Persian)
- Qian, J., et al. (2011). Investigating urban migrants' sense of place through a multi-scalar perspective. *Journal of Environmental psychology*, 31(2): 170-183. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2011.01.002>
- RahmaniChukami, A. et al. (2019). Factors and economic consequences of land ownership changes in rural settlements, case: Khommam district of Rasht city. *space economy & rural development*, 9 (33): 91-112. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.23222131.1399.9.33.5.2> (In Persian)

- Rostamalizadeh, V. & Nemati, M. (2015). Study of formation backgrounds of attachment to neighborhood. *The Journal of Community Development (Rural-Urban)*, 7(1): 153-172. <https://doi.org/10.22059/jrd.2015.58440> (In Persian)
- Rostamalizadeh, V. & Imani Jajarmi, H. (2016). Rural Well-being as the Foundation of Rural Sustainability: Study of Dimensions of a Desirable Rural Community in Shabestar County. *Iranian Population Studies*, 2(1): 151-180. (In Persian)
- Soini, K., et al. (2012). Residents' Sense of Place and Landscape Perceptions at the Rural-Urban Interface. *Landscape and Urban Planning*, 104(1): 124-134. <http://dx.doi.org/10.1016/j.landurbplan.2011.10.002>
- Song, Z., & Soopramanien, D. (2019). Types of Place Attachment and Proenvironmental Behaviors of Urban Residents in Beijing. *Cities*, 84(7): 112-120. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2018.07.012>
- Steele, F. (1981). *The Sense of Place*. Boston: CBI Publishing Company.
- Tavakolirad, M. (2022). Perception of the Experienced Feelings of the Villagers at the Sale of the Land to strangers. *The Journal of Community Development (Rural-Urban)*, 13(2): 347-370. <https://doi.org/10.22059/jrd.2021.333566.668689> (In Persian)
- Tonnies, F. (2001). *Community and Civil Society*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Trell, E., et al. (2012). It's Good to live in JärvaJaani But We Can't Stay Here': Youth and Belonging In Rural Estonia, *Journal of Rural Studies*, 28(2): 139-148. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2012.01.023>
- Vepsäläinen, M., & Pitkänen, K. (2010). Second Home Countryside: Representations of The Rural in Finnish Popular Discourses. *Journal of Rural Studies*, 26(2): 194-204. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jrurstud.2009.07.002>